

25,214

332

9-68

un

ԳՅՈՒՂԱՑՈՒՆ
ԻՆՁ Ե ԶԱՐԿԱՎՈՐ ԻՄԱՆԱԼ
ՊԵՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՎՈՐԱԿԱՆ
Խ Ն Ա Յ Ո Ղ Ա Կ Ա Ն
ԴՐԱՄԱՐԿՂՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Հրատարակություն Անդրկովկ. Դրվ. Պետական
Սեխառ. Խնայող. Դրամարկի

ԹԻՖԼԻՍ—1927

332

9-68

Խնայողական դրամարկղի ավանդա-
գրքույկ ունեցողի համար անհամե-
մատ հեշտ է հաղթահարել կարիքը:

Խնայողական դրամարկղը
տնտեսելու—խնայողության դպրոց է:

Առանց կոպեկի ուղբլին գոյութիւն
ունենալ չէ կարող:

Պետ. խն. դրամարկղի ամեն մի
ավանդատու արդեն մասնակցում է
խորհրդային շինարարության գործում:

== Մ Ի Ա Յ Ն ==

ԱՆՄԻՏ ՄԱՐԴԻ

ՓՈՂԸ ՁԵՌՔՈՒՄ ԿՊԱՅԻ:

ԳՅՈՒՂԱՅՈՒ
ԱՄԵՆԱԼԱՎ ԲԱՐԵԿԱՄԸ

≡ ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ≡
ԴՐԱՄԱՐԿՂ ՆԵՐՆ ԵՆ:

ՊԵՏ. ԽՆ. ԱՇԽ. ԴՐԱՄԱՐԿՂՆԵՐԻՆ ԿԻՑ

ԳՏՆՎԱԾ

ԽՈՐՀՐԴԱՏՈՒ-ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ ԲՅՈՒՐՈՆ

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ԴՐԱՄԱՐԿՂՆԵՐԻ ԱՎԱՆԴԱ-
ՏՈՒՆԵՐԻՆ

== ՏԱԼԻՍ Ե ՁՐԻԱԲԱՐ ==

Իրավաբանական տեղեկություններ, բացատրու-
թյուններ, յեզրակացություններ և խորհուրդներ
բոլոր հարցերի նկատմամբ՝ հարկային, հողային,
բնակարանային, ամուսնական, աշխատանքին վե-
րաբերյալ և քրեական ու քաղաքացիական որեւե-
րներին վերաբերյալ այլ խնդիրների նկատմամբ։

ՊԵՏ. ԽՆ. ԴՐԱՄԱՐԿՂՆԵՐԻ

ԲՈԼՈՐ ԱՎԱՆԴԱՏՈՒՆԵՐԸ

ԿԱՐՈՂ ԵՆ ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ՈԳՆՈՒԹՅՈՒՆ
ՍՏԱՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ անմիջապես (բերա-
նացի կամ դրավոր) և կամ իրենց խն. դրա-
մարկղի միջոցով հետեւյալ հասցեով՝

Москва 6, Настасьинский пер., 3.

Справочно-Консультационное Бюро Главного
Управления Гострудсберкассами.

ԻՆՉՊԵՍ ԲԱՆՎՈՐԱ-ԳՅՈՒՂԱՅԻԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒ-
ԹՅՈՒՆԸ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԵՑ ՊԵՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՎՈՐԱ-
ԿԱՆ ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ԴՐԱՄԱՐԿՂՆԵՐԻ

1922 թվի դեկտեմբերի 26-ին ժողովրդական
կոմիսարների խորհուրդը հայտարարեց խնայողական
դրամարկղներ կազմակերպելուն վերաբերյալ որոշե-
լով հետեւյալ պատճառներն եին, որ հարկադրեցին կառա-
վարութեանը հիմնել խնայողական դրամարկղներ. ա-
ռաջին, հարկավոր եր ազգաբնակչութեան աշխատաւո-
րական մասսաներին հնարավորութեան տալ՝ դրա-
մական խնայողութեանները և ազատ միջոցները ա-
պահով և ձեռնտու ձևով պահելու, և երկրորդ, հարկա-
վոր եր միջոցներ ձեռք առնել՝ ամբապնդելու պետա-
կան ֆինանսական միջոցները և վարկը (կրեդիտ),
որոնք սկզբնական շրջանի քայքայումից հետո ամուր
հիմքերի վրա եյին կանգնել։

Ինչու կառավարութեանը միայն 1922 թվի վեր-
ջին որոշեց կազմակերպել խնայողական դրամարկղ-
ներ, և ոչ ավելի շուտ։

Հարկավոր և հիշել, վոր խորհրդային Իշխանու-
թեանը միայն 1921 թվին որոշեց կյանքի մեջ դուր-
ծադրել, այսպես կոչված, նոր տնտեսական քաղաքա-
կանութեանը և միայն այդ ժամանակից իվեր աշ-
խատաւորական մասսաների մեջ սկսեցին յերևան գալ
ազատ դրամական միջոցներ. Ինչպես հայտնի է, մին-

չև այդ ժամանակը գյուղացիական տնտեսությունը կրում էր, այսպես կոչված, նատուրալ՝ բնույթ: Գյուղացիությունը արտադրում էր գլխավորապես միայն այն, ինչ որ պահանջվում էր նրա սեփական տնտեսության համար: Տնտեսության մեջ գոյություն ունեցող ավելցուկները պետությունը գործի և բանվորների պետքերի համար հավաքում էր տուրքաբաժանքի միջոցով (разверстка) և դրա պատճառը այն էր, վոր պետական յեկամուտներ համարյա չէին ստացվում, իսկ մինչդեռ քաղաքացիական պատերազմը մղվելու, ինչպես նաև պետական ապարատի պահպանության պետքերի համար անհրաժեշտ էր ունենալ միջոցներ և ամենից առաջ կենսամթերքներ: Պարզ է, վոր կառավարության համար ուրիշ յեղք չէր մնում, քան՝ ոգտվել նրանով, ինչ տալիս էր գյուղական տնտեսությունը: Յեթե նույնիսկ գյուղացուն հաջողվում էր իրեն մոտ թողնել որևէ ավելցուկ, ապա նա այդ ավելցուկը աշխատում էր ոչ թե ծախել փողով, այլ փոխանակել որևէ ապրանքի հետ: Շրջանառության մեջ նետվող թղթադրամների քանակությունը ավելի ու ավելի մեծանում էր և այդ դրամների գինը հետզհետե ընկնում ու նրանց գնողական ուժը ավելի ու ավելի փոքրանում:

Պարզ է, վոր նման պայմաններում խնայողական դրամարկղները անգործության մատնված կլինեին:

Բայց յերբ կառավրությունը վորոշեց դրամը կայուն դարձնելու համար վորոշ քայլեր անել, ուրիշ խոսքով՝ ձեռք զարկեց կայուն դրամ բաց թողնելու գործին և այդ նպատակով շրջանառության մեջ

մտցրեց բանկային տոմսերը, այսինքն չերվոնեցները, վորոնք գնահատվում էին վոսկի տասանոցին հավասար կերպով, յերբոր վերջացավ պատերազմը և արդեն կարելի էր հրաժարվել տուրքաբաժանքից (разверстка) ու կառավարությունը վորոշեց նատուրալ տնտեսությունից անցնել դրամական տնտեսության և թույլ տվեց ազգաբնակչության՝ իր տնտեսության արտադրության ավելցուկները ազատ վաճառել, — ահա հենց այդ ժամանակ պետք զգացվեց՝ հնարավորություն ստեղծել ապահով և ձեռնտու ձևով պահելու այն, թեկուզ և փոքրիկ, դրամական միջոցները, վորոնք կարող էին ազգաբնակչության ձեռքում ժամանակավորապես ազատ, առանց գործադրության մնալ:

ԻՆՉՊԵՍ ԵՅԻՆ ԱՇԽԱՏՈՒՄ ԽՆ. ԴՐԱՄԱՐԿՂՆԵՐԸ
ՍԿԶԻՆԵՐՈՒՄ:

Սկզբնական շրջանում խնայողական դրամարկղները աշխատում էին շատ ծանր պայմանների մեջ, մի շրջան, յերբ սովետական դրամանիշների գինը արագությամբ ընկնում էր:

Բանվորա-գյուղացիական կառավարության համար շատ դժվար էր, մի շարք տարիների պատերազմից ու քայքայումից հետո, միանգամից մտցնել ամուր, կայուն դրամ-վալյուտա, ուստի և նոր տնտեսական քաղաքականության, կամ, ինչպես ընդունված է կրճատ ասել՝ Նեպի սկզբնական շրջանում սովետական դրամանիշների գինը, բացի չերվոնեցից, շարունակաբար ընկնում էր և այդ հանգամանքը քանի գնում, ավելի ու ավելի ուժեղանում էր:

Մենք բոլորս հիշում ենք սովետական հռչակավոր ուղերթին, վորի գինը որ-ավուր ընկնում էր, վորը յուրաքանչյուր որ ավելի ու ավելի մեծ քանակությամբ վողողում էր յերկիրը և վորի հաշիվը պահելու համար հարկավոր էր խոսել վոչ թե միլլիոններով այլ միլլիարդներով, իսկ մեր Հանրապետության ամեն մի քաղաքացի դարձել էր միլլիարդատեր: Իսկ վոր գլխավորն է, այդ միլլիարդներով համարյա վոչինչ էլ առնել չէր կարելի:

Դրամները այդպես անարժեք դառնալուց առանձնապես ֆլաավում էյին ինչպես քաղաքի, այնպես և գյուղի աշխատավորները: Սովետական ուղերթն անկումը առանձնապես զգալի էր քաղաքում: Ամուր վորոշած գներով մթերքափայերի (паяк) բաշխումը ընդհատեցին: Բանվորներն ու ծառայողները սկսեցին ամեն բան դրամով ձեռք բերել: Յեվ ահա, այսօր առաջուց ստանալով մի ամսվա կամ 2 շաբաթվա վարձը, բերում էյիր տուն և դու հաջորդ առավոտյան տեսնում էյիր, վոր այդ փողերը ավելի են արժանացել, կորցրել են իրենց յերեկվան գինը և վոր այսօր նրանցով չե կարելի առնել այն, ինչ հնարավոր էր առնել յերեկ:

Իսկ յերբ դրամները համեմատաբար ավելի երկար ժամանակ էյին ֆնում անշարժ, ապա նրանք դառնում են համարյա անարժեք, անվոչինչ:

Դրամները գինը ընկնելուց ֆլաաներ էր կրում և գյուղը: Յենթադրենք, գյուղացին, այսօր ծախում էր փողով իր հացը, ըստ երևույթին, ձեռնառու պայմաններով: Փողը տանում էր տուն և մինչև հաջողացնում էր մի քանի որից հետո գնալ քաղաք վորևէ բան

առնելու, պարզվում էր, վոր արդեն այդ փողերը բավական չեն գնելու համար այն, ինչ առաջուց մտադիր էր գյուղացին:

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ԴՐԱՄԱՐԿՆԵՐԸ ՈԳՆԵՅԻՆ ԱՇԽԱՏԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆԸ ՊԱՀՊԱՆԵԼՈՒ ԻՐ ԱՇԽԱՏԱՎԱՐՁԻ ԱՐԺԵՔԸ:

Դրությունը շատ ծանր էր: Հարկավոր էր վորոշ միջոցով ոգնության գալ աշխատավորությանը: Ահա այդ ժամանակ հիմնվեցին խն. դրամարկները, վորոնց վրա սովետական իշխանությունը պարտականություն դրեց՝ ապահովագրելու այնտեղ մտցրած դրամական միջոցները:

Յերբ դրամարկը ավանդատուից փող էր ընդունում սովետական դրամանիշներով, ապա նա խկույն-կետ ավանդագրքույկի մեջ (сберкнижка) նշանակում էր, թե ինչ կարժենային այդ դրամները, յեթե նրանց վերածեյինք վոսկու հաշվի: Յերբ ավանդատուն գալիս էր հաջորդ օրը կամ մի քանի օրից հետո և հայտնում էր, վոր իրեն այսքան փող է հարկավոր, ապա դրամարկը տալիս էր նրան սովետական դրամանիշներով, այդ գումարը վոսկու հաշվով—հենց այդ օրվա կուրսով: Յեթե ավանդատուի փող մտցնելու օրը վոսկու ուղերթն սովետական դրամներով արժեք, յենթադրենք, 300.000.000 ուղերթի, իսկ ստանալու օրը նույն ուղերթին արժենար 700.000.000, ապա դրամարկը ուղերթին վերադարձնում էր այդ վերջին գնահատությամբ: Այսպիսով, խնայողական դրամարկը գումար մտցնողը կարող էր հանդիստ լինել և չմտածել այն մասին, վոր

իրա դրամի գինը վաղը կարող եւ ընկնել և վոր ինքը կարող եւ դրանից ֆլասովել:

Քաղաքի ազգաբնակչութիւնը շուտով սովորեց խնայող. դրամարկդներին, թեև վոչ բոլորը միանգամից ըմբռնեցին այն ահագին ոգուտն ու շահը, վորոնք ներկայացնում էին խն. դրամարկդները աշխատավորներին համար, վոչ ամենքը հասկացան միանգամից այն հոգսը, վորը ցույց եր տալիս Բանվորա-Գյուղացիական Կառավարութիւնը աշխատավորի աշխատավարձը պահպանելու նկատմամբ: Բայց և այնպես, 1924 թ. մարտին, այն ժամանակ, յերբ կառավարութիւնը մտցրեց շրջանառութեան մեջ ամուր, արժեքավոր դրամներ, 700 հազարից ավելի քաղաքացիներ ոգտվում էին այն արտոնութիւններէ, վորոնք ներկայացնում էին խն. դրամարկդները: Յեւ զուր չե, վոր այդ դրամարկդները «աշխատավորական» անունը ստացան. նրանք ամենածանր դրութեան ժամանակ, վորի մեջ գտնվում եր մեր դրամական տնտեսութիւնը, իրապես ոգնութեան հասան աշխատավորական մասսաներին:

ԻՆՉՈՒ՞ ՊԱՆՊԱՆՎԱՅԻՆ ԽՆ. ԴՐԱՄԱՐԿԴՆԵՐԸ ԿԱՅՈՒՆ ԴՐԱՄԻ ԶԱՍՏԱՏՎԵԼՈՒՑ ՀԵՏՈ:

Յերբ շրջանառութեան մեջ մտցրվեցին կայուն դրամները, լայն գործածութիւն ստացան չերվոնցները, պետ. գանձարկղի տոմսերը (казначейские билеты), իսկ հետո արծաթե և պղնձի դրամները, արդեն հնարավոր դարձավ դրանցով գնել այն ժամանակ, յերբ ուզում ես, ու այն բանը, ինչ ցանկանում ես և այդ դրամները արդեն իրենց գինը չեյին կորցնում:

Հարց ե առաջ գալիս,—եւ ինչ կարիք կա հիմա պահպանելու այդ խն. դրամարկդները, յերբ ամեն աշխատավոր կարող եւ հանգիստ մնալ իր դրամի արժեքի նկատմամբ և պահել այն իրեն տանը ու պահել այնպես, ինչպես հնումն էյին անում՝ թագցնել վորեւ տեղ, ինչքան կարելի ե հեռու մարդկանց աչքերէց, գետնի տակ ըզուղում կամ պուլիկում:

Վոր ամեն մի տնտեսութեան մեջ դրամներ կան, —յերբեմն շատ, յերբեմն քիչ,—դա հայտնի ե: Ճիշտ ե, այդ մասին չեն սիրում հայտնել հարեանին, լուռմ են, և գուցե լավ եւ անում, վոր չեն հայտնում. այդպես մարդ ավելի հանգիստ ե զգում իրան:

Իսկ ազգաբնակչութեան մոտ վերտեղից են յերեւան գալիս դրամական—թեկուզ և ժամանակավոր—ավելցուկներ: Գյուղացիները, ինչպես հայտնի ե, ավելի տնտես և հաշվով մարդիկ են. նրանք գեռ շատ առաջ ամեն ինչ հաշվի են առնում, ինչ ե իրենց հարկավոր, ինչի համար և ինչքան ե հարկավոր: Գյուղացին հաշվի ե առնում, վոր նրան հարկավոր ե ձի գնել, արորը գութանի փոխել, իր խրճիթը ե բալի մշուս ծածկելը վերաշինել, կամ նոր խրճիթ շինել, հարկերը, տուրքերը վճարել,—և վերջապես քիչ ծախսեր ու կարիքներ ունի տնտեսութիւնը: Միանգամից այնպիսի գումարի դրամներ, վորոնք անհրաժեշտ են խոշոր բացերը և կարիքները լրացնելու համար, գյուղացին երբեք չե ունենում. հարկավոր գումարները կարելի ե միայն հավաքել քիչ-քիչ, աննկատելի կերպով:

Հատկէն ե ծախում, կենդանիներէց ե ծախում, և այդպիսով հավաքվում ե մի զգալի գումար, վորը, ասենք, կրավի և՛ ձի առնելու համար: Նման միջոցները

կուտակվում են վոչ մի որում և վոչ ել շաբաթների ընթացքում, այլ մի շաբաթ ամիսների ընթացքում:

Հարց ե առաջ գալիս. վերտեղ պահել այդ ձևով կուտակվող աշխատավորական դրամները: Յեւ ահա գյուղացին յաճախ հիշում ե «պապի բոլորը», վորը կարելի ե վորևե գողտուկ տեղ դնել, միանգամայն հեռու մարդկային աչքերից:

Լավ ե, վոր այդպես են անում և ինչ ոգուտ դրանից:

Յեթե հաշվելու լինենք, թե նման ձևով պահելու հետևանքով, վորքան աշխատավորական դրամներ են կորել, դրամներ, վերոնց աշխատելու համար այնքան արյուն ու քրտինք ե յեղել թափված, ապա մեծ գումար կստանանք—միլլիոնների կհասնի: Եվ դա հասկանալի ե. ամեն մեկը գիտի, թե գյուղում ինչ պայմաններ են տիրում: Ինչքան ել վոր քեզ թվա, թե փողերդ շատ լավ ես պահել, միլենույն ե, գողը քո գաղտնիքը կիմանա: Գյուղում կողպեքները, փականքները յուսալի չեն, պահապաններ չկան: Առանձնապես աշխատանքի եռ ու զեռի ժամանակ, դաշտային աշխատանքների ժամանակ,—հասակավորները գնում են դաշտ, տանը մնում են մանր երեխաները, և ահա փորձանքը պատրաստ ե. գողը առանց դժվարության կգանի այդ բոլորը, իսկ հետոյ գնա ու մտաբերի, թե վորտեղ եյին պահված քո խնայողությունները:

Իսկ «կարմիր արդաղը» (հրդեհ), վորից այնքան հրաճանք են կրում մեր գյուղերը հենց հնուց: Ամառը վրա ե հասնում և մեկ ել տեսնում ես թե ինչպես այրվում են գյուղերը իրենց ծղնոտե կտուրներով և կրակը լափում ե ամեն ինչ, առանց խնայելու և քո «բոլորը» կամ «պուլիկը»:

ԴՐԱՄԸ ՏԱՆԸ ՊԱՀԵԼԸ ՄԻՏԳ ԶՈՒՆԻ:

Գյուղացին չ'պետքե մոռանա, վոր փողը տանը պահելը վոչ միայն վտանգավոր ե, այլև դրանից վոչ մի ոգուտ չկա վոչ իրեն և վոչ ել պիտության համար, բացի հրատից:

Փողը չպետքե անշարժ թողնել, չպետքե մեռած գանձ դարձնել: Նրան չպետքե հանել շրջանառությունից, դրկել շարժումից: Այդպես ե պահանջում պետական տնտեսությունը, այդպես ե պահանջում պետության հոգսը այն մասին, վորպեսզի ազատ դրամական միջոցների պակասությունն չ'զգացվի, և վորպեսզի, մյուս կողմից, պետք չ'լինի նոր դրամներ բաց թողնել և այդպիսով իջեցնել արդեն բաց թողած դրամների գինը:

Իսկ Բանվորա-Գյուղացիական պետությանը շրջանառության համար շարունակաբար դրամական միջոցներ են հարկավոր և այն ել վոչ փոքր քանակությամբ: Ինչպես գյուղական, այնպես և քաղաքի տնտեսությունը իմպերիալիստական պատերազմի ընթացքում քայքայվեց և անկումի հասավ: Համաշխարհային կողոպտիչ պատերազմը, իսկ նրանից հետո ել քաղաքացիական պատերազմը կործանարար ազդեցություն ունեցան ժողովրդական տնտեսության վրա: Բոլորը հիշում են, թե ինչ սարսափելի քայքայումի մեջ եր գտնվում մեր յերկիրը, մինչև, վերջապես, հաջողվեց կարվածատերերի և ֆաբրիկանաների վերջին վարձկանին—բարոն Վրանգելին դուրս վռնդել յերկրից: Չիշտ ե, վերջին տարիներում շատ բան հաջողվեց շիտկել, կարգի բերել: Խորհրդային Միության

յուրաքանչյուր քաղաքացի զգում և տեսնում է թե ինչպես իր աչքի առաջին աստիճանաբար, մեծ դժվարութեամբ, բուժվում են ժողովրդական տնտեսութեան վերքերը: Ներկայումս մեր տնտեսութեան համարյա բոլոր ասպարեզներում մենք հասել ենք այն վիճակին, վորի մեջ գտնվում էր տնտեսութեանը նախ քան պատերազմը: Բայց յեթե մենք նույնիսկ լիովին հասնենք նախապատերազմյան մակարդակին, չենք կարող դա բավարար համարել. աշխատավոր մասսաները նրա համար չեյին այնքան յերկար ու համառ կռիվ մղում, վոր միայն կարողանան ապրել այնպես, և վոչ թե ավելի լավ, ինչպես ապրում էյին նախապատերազմյան շրջանում:

1917 թվի հակամբերին բանվորներն ու գյուղացիները իշխանութեանը իրենց ձեռքն առան, վորպեսզի իրենց համար ավելի լավ կյանք ստեղծեն:

Վերցնենք գյուղացու կյանքը. չե՞ վոր նույնիսկ մինչև պատերազմն էլ գյուղացիութեանը շատ ու շատ վատ էր ապրում: Գյուղացիութեան հսկա մեծամասնութեանը իր տնտեսութեանը ճիշտ այնպես էր վարում, ինչպես ամենահին ժամանակները: Անասունները անպետք էյին, գործիքներն անպետք, հողը վատ էր պարարտացվում, արորը դութանի տեղ էր բանում,—և այդ բոլորի հետևանքով բերքը վատ ու սոթն անպակաս էր լինում:

Գյուղատնտեսութեանը մենք չենք կարող այդ վիճակի մեջ թողնել: Մենք պետք է նրան բարձրացնենք, ուժեղացնենք հողի արդյունաբերութեանը, մեծացնենք գյուղատնտեսական մթերքների քանակութեանը:

Մեզ մոտ հիմա շատ է խոսվում այն մասին, վոր գյուղացիներից շատ-շատերը ձի չունեն, յեզ չունեն: Բոլորի համար էլ պարզ է, վոր դա շատ վատ է: Յեվ իսկապես ի՞նչ տնտեսութեան կարող է լինել այնտեղ, վորտեղ վոչ մի ձի, վոչ մի յեզ չկա: Իսկ մեր Միութեան մեջ յուրաքանչյուր 100 տնտեսութեանից քառասունը նույն վիճակի մեջ է գտնվում: Այդ դրութեանը պետք է վերջ տալ: Մեր հիմնական գյուղատնտեսական գործիքները,—եւ չենք խոսում արորի, ու նույնիսկ գութանի մասին,—հարկավոր է փոխարինել ուրիշ, ավելի կատարելագործված գործիքներով. տրակտորներ են հարկավոր, հարկավոր է, վոր գյուղում նավթի ճրագների տեղ ելեքտրականութեանը լուսավորե: Մի խոսքով, հարկավոր է այնպես անել, վոր գյուղացու աշխատանքը կարելի լինի թեթևացնել և նրան կուլտուրական կյանքի հարմարութեաններ ներկայացնել:

Այս բոլորը պարզ ու հասկանալի է. բայց այդ բոլորի համար դրամ է հարկավոր ու դրամ: Չե կարելի ասել, վոր մեզ մոտ արդյունաբերական ապրանքների, քաղաքի ապրանքների խնդիրը լավ վիճակի մեջ է գտնվում: Այդ ապրանքներից դեռ բավարար քանակութեամբ չկան, վորի պատճառով էլ նրանք թանգ են գնահատվում և շատ գյուղացիների համար էլ նրանք անմատչելի յեն: Այդ ապրանքների քանակութեանը շատացնելու համար հարկավոր է բարձրացնել մեր գործարանների արտադրողական ուժը: Այդ մենք կարող ենք գլուխ բերել այն դեպքերում, յերբ կնորոգենք մեր գործարանների մեքենաները, կարող կլինենք ինքներս շինել այդ մեքենաները, արտա-

դրել այնպիսի ապրանքներ, վորոնք հիմա արտասահմանից ենք բերում և վորոնք, բայց և այնպես, մենք կարող ենք ինքներս արտադրել և զուր պարտքի տակ չընկնել մեր հարևանների նկատմամբ, մանավանդ վոր նրանք իրենց ապրանքը մեզ շատ թանկ են նստացնում:

Այդ բոլորի համար մեծ գումարներ են հարկավոր:

ՊԵՏԱԿԱՆ ՎԱՐԿԻ (ԿՐԵԴԻՏԻ) ՄԱՍԻՆ:

Մեզ մեծ քանակությամբ դրամներ են հարկավոր, բայց մենք առայժմ շատ քիչ ունենք այն: Չե՞ վոր Բանվորա-Գյուղացիական կառավարությունը ցարական ժամանակավոր կառավարություններից շատ քիչ բան է ստացել. համարյա միայն պարտքեր, իսկ բուրժուական ել մյուս կողմից հարկադրեց մեզ պատերազմել և քայքայված վիճակի մեջ ընկնել:

Ի՞նչ պետք է անել:

Չե՞ վոր անփող վոչինչ անել չես կարող. իսկ փողը վճարողից ձարել:

Առաջ ցարական կառավարությունը, յերբ նրան դրամ եր պետք լինում, դիմում եր ավելի հարուստ կապիտալիստական պետություններին, պարտք եր խնդրում ու ստանում եր նրանից: Յեվ դա հասկանալի է. արևմտյան բուրժուական ոժանդակում եր ցարական կառավարությանը, վորովհետև վերջինս այնպիսի թշնամի եր հանդիսանում բանվոր դասակարգի համար, ինչպիսին և արևմտյան բուրժուական:

Մեզ դեռևս արտասահմանը փող չե տալիս ամենից առաջ նրա համար, վոր մեզ մոտ իշխանությունը

աշխատավորության ձեռքին է, իսկ ամբողջ աշխարհի կապիտալիստները մեր թշնամիներն են: Նրանք մեզ ցանկացած բողբոջին բավականություն մ'վոհնչացնելին, բայց բարեբաղդաբար, ի մեծ ցավ իրենց, նրանք այդ անել չեն կարող. ամբողջ աշխարհի բանվորներն ու գյուղացիները հրաշալի կերպով հասկանում են, վոր մեր իշխանությունը աշխատավորների իշխանությունն է և թույլ չեն տալիս իրենց տերերին հարձակվել մեզ վրա:

Բացի դրանից, ամբողջ աշխարհի կապիտալիստներին շատ լավ հայտնի է, վոր մենք ունենք հուսալի պաշտպան—մեր Կարմիր Բանակը, վորի շնորհիվ մեզ վոչ միայն դատարկ ձեռքերով չեն հաղթիլ, այլև զինավորված դեռ պետք կ'լինի յերկար մտածել, թե վոնց գլուխ դուրս հանել Կարմիր Բանակի հետ: Այդ մեկ:

Բայց կա և այլ հանգամանք, վորի պատճառով արտասահմանում մեզ փող չեն տալիս: Նրանք ասում են. վճարեցեք, կամ համենայն դեպս, ճանաչեցեք այն հին պարտքերը, վորոնք արել եր ցարական կառավարությունը արտասահմանում: Իսկ դա այնպիսի պայման է, վորը մենք մասամբ իրագործել կարող կ'լինենք միայն այն ժամանակ, յերբ կապիտալիստական պետությունները մեզ կտան զգալի փոխառություն՝ մեր տնտեսությունը վերականգնելու համար:

Այսպիսով, դուրս է գալիս, վոր հույս չկա արտասահմանից մոտ ապագայում փոխառություն ստանալու, քանի վոր առայժմ մեզ պարտք տալու վոչ մի արամադրություն չունեն մեզ համար ձեռնտու պայմաններով:

Իսկ յեթե մի քիչ հեռուն մտածենք, կտեսնենք այդ դրությունից յեւք կա դուրս գալու և վոր մեզ հարկավոր դրամական գումարները կարող ենք հենց մեզ մոտ ճարել, առանց հեռու գնալու:

Վերցնենք հենց այն խնայողությունները, վորոնց մասին մենք վերը հիշեցինք. յեթե դրանք այս կամ այն կերպով ընկնեն պետական դանձարանը, կամ թեկուզ անցնեն կոոպերացիային, կարող կլինեն մեծ ոգուտ բերել, իսկ մինչդեռ այդ դրամները անողուտ կերպով ընկած են քունջ ու պուճախներում:

Յեթե պետությունը սառնաք, իհարկե, ժամանակավորապես, այդ դրամները, նրանք մեծ ոգուտ կարող եյին բերել ամբողջ ժողովրդական տնտեսութեանը: Այդ դրամների մի մասը կարելի կլիներ գործածել՝ տրակտոր ու այլ գյուղատնտեսական գործիքներ պատրաստող գործարաններ շինելու համար, մի մասը՝ գյուղատնտեսութեանը վարկ բաց թողնելու համար, մի մասը՝ ելեքտրոֆիկացիայի համար և այլն, և այլն:

Պետությունը ինչ ձևով կարող է հավաքել այդ առանձին-առանձին տնտեսությունների մեջ ցաք ու ցրել՝ եղած ժամանակավորապես—ազատ դրամական միջոցները:

Այդ կատարվում է փոխառություններ (займы) բաց թողնելու և ազգաբնակչության մեջ տարածելու միջոցով, կոոպերացիայի միջոցով և, վերջապես, խնայողական դրամարկղների միջոցով:

Փոխառությունների մասին, վորոնք բաց է թողնում Սովետական կառավարությունը վորոշ ժամանակով և ազգաբնակչությանից այդ ձևով պարտք (կրեդիտ) է ստանում, — շատ շատերը գիտեն: Փոխառու-

թյունների պարտատոմսերից (облигации займов), մանավանդ գյուղացիական փոխառութեան պարտատոմսերից շատ գյուղացիներ են ձեռք բերել, և պետք է, վոր ամեն մեկը ունենա նրանցից:

Կոոպերացիան նույնպես ընդունում է ավանդներ (вклады) և այդ ձևով ժողովրդի ձեռքում դառնված դրամական ավելցուկները ի մի է հավաքում:

Վերջապես նույն գործը կատարում են խնայողական դրամարկղները:

Իսկապես ասած, ժողովուրդը խնայողական դրամարկղներին ծանոթ եր դեռ նախապատերազմյան շրջանում: Իսկ թե ինչ հսկայական գումարներ եյին կուտակվում խնայողական դրամարկղների միջոցով, ցույց են տալիս հետևյալ թվերը. 1915 թվին խնայողական դրամարկղներում կար 3.000.000.000 (երեք միլիարդ) ռուբլի դրամ, իսկ ավանդատուների (вкладчик) թիվը 8 միլիոնից ավել եր: Ահա, թե ինչ հսկայական գումարներ եյին գտնվում ցարական կառավարութեան տրամադրութեան տակ:

ԻՆՉՊԵՍ ԵՆ ԱՇԽԱՏՈՒՄ ՄԵՐ ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ԴՐԱ-ՄԱՐԿՂՆԵՐԸ:

Մեր դրամարկղները մեջ եղած գումարները համեմատաբար դեռ շատ չեն: Բայց չե՞ վոր նրանց գործունեյությունը ընդամենը 4 տարուց մի քիչ ավելի է:

Մեր առաջին դրամարկղները կենտրոնում սկսվեցին բացվել 1923 թ. փետրվարին: Նույն հաշվետվական տարվա վերջում, այն է 1923 թվի հոկտեմբերի 1-ին ընդամենը 357 դրամարկղ կար: Ավանդատուներ-

րի թիվը 59,703 եր, իսկ ավանդների մնացորդը հավասար էր 1.711.590 ուռլու:

Իսկ վերջին ժամանակները մեր դործը առաջ է գնում և բավականին աջող կերպով. սույն 1927 թվի մարտի 1-ին դրամարկդների թիվը արդեն 14.819-ի եր հասել, այսինքն մոտ 6000 դրամարկդով ավելի է, քան կար նախապատերազմյան շրջանում. ավանդատուների թիվը հավասար է 1.663.311-ի, իսկ մնացած ավանդների գումարը մոտ 134,5 միլ. ուռլու:

**ՆԱՅՈՂԱԿՆ ԴՐԱՄԱՐԿԴՆԵՐՈՒՄ ԴՐԱՄ ՊԱՀԵԼԸ
ՎՈՉ ՄԻԱՅՆ ՈԳՏԱՎԵՏ Ե, ԱՅԼԵՎ ՄԻԱՆԳԱՄԱՅՆ
ՀՈՒՍԱԼԻ Ե:**

Դրամը վոչ թե տանը այլ խնայողական դրամարկդում պահելը ինչո՞ւ են ձեռնառու համարում թե բանվորի և թե գյուղացու համար: Ամենից առաջ հենց նրա համար, վոր, ինչպես մենք առաջուց ասացինք, դրամը տանը պահելը այնքան էլ ապահով չպետք է համարել: Դրամարկդում յերբեք փողդ չի կորչի, վորովհետև նրանց համար կառավարությունն է պատասխանատու: Պետությունը ավանդների ապահովության պատասխանատվությունը վոչ միայն լիովին իր վրա է վերցնում, այլև խնայողական դրամարկդներին մի խոշոր գումարի պահեստի կապիտալ (запасной капитал) է բաց թողել՝ տասը միլլիոն ուռլուի, որպեսզի ավանդատուները միանգամայն հանգիստ լինեն:

Ավանդատուի համար կարող է հարց ծագել, ի՞նչ կարող է պատահել նրա փողերին, եթե դրամարկդում վատնումն կամ գողություն տեղի ունենա: Ամեն մեկը պետք է իմանա՝ ինչ էլ վոր չպատահի, ավանդատուն

վոչ մի ֆուս չի կրել: Վոմանք երկյուղ են կրում, մտածելով թե, արդյոք, չի՞ կորչիլ ավանդը, յերբ, ասենք, կորչի կամ գողացվի ավանդագրքույկը, վորը դրամարկդի կողմից տրվում է յուրաքանչյուր ավանդատուի և վորի մեջ ամեն անգամ նշանակվում է թե՛ յերբ և ինչքան է փող մտցրված, յերբ և ինչքան է վերցրված և, վերջապես, ինչքան է մնացած: Յե՛վ նման դեպքերում ավանդատուն վախենալու վոչինչ չու՛նի. դրամարկդում հատուկ հաշվեգիրք է պահվում, վորի մեջ ամեն մի ավանդատուի համար առանձին յերեսներ են հատկացվում սույն համարի տակ, ինչ համար վոր կրում է խնայողական ավանդագրքույկը (сберегательная книжка): Յեթե գրքույկդ կորել և, հայտնի ր անմիջապես դրամարկդին և ամեն ինչ կարգի կբերվի. ավանդատուին կտան նոր գրքույկ, իսկ կորած կամ գողացված գրքույկով վոչ վոք փող ստանալ, չե կարող: Յեթե այդ գրքույկը գտնողը կամ գողացողը գնա դրամարկդ և փորձե նրանով դրամ ստանալ՝ միենույն է, նրա փորձը զլուխ չի գալ, վորովհետև դրամարկդի ծառայողը իսկույն կստուգի ավանդագրքույկի և իրեն մոտ եղած փաստաթղթերի վրա եղած ստորագրությունները, իսկ անգրագետ ավանդատուին այնպիսի հարցեր կտա, վորին կողմնակի մարդը պատասխանել չե կարող: Այսպիսով, վոչ վոք, վոչ մի ժամանակ չե կարող դրամարկդից ուրիշ գրքույկով փող ստանալ, յեթե ինքը ավանդատուն իր համաձայնությունը չտա դրամարկդին այն մասին, վոր նրա գրքույկով ուրիշ մարդ էլ կարող է փող ստանալ այնտեղից:

Խնայողական դրամարկղների ավանդները չեն կարող արգելանքի ու բռնադրաման յենթարկվել այլ կերպ, քան դատարանական քննչական հիմնարկների վորոշմամբ և այլն ել միայն քրեական դործերի առթիվ և, ուրեմն, վարչական ու քաղաքացիական իշխանությունները ինքնին չեն կարող արգելանք դնել խն. դրամարկղների ավանդների վրա:

**ՓՈՂԸ ՁԵՌՆՏՈՒ Ե ՊԱՀԵԼ ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ԴՐԱ-
ՄԱՐԿԱՆԵՐՈՒՄ:**

Փողը դրամարկղում պահելը ձեռնտու է նրանով, վոր նա վորոշ շահ է տալիս մտցրած ավանդների համար: Ավանդները լինում են ժամանակավոր և առանց վորոշ ժամանակի: Ժամանակավոր ավանդները նրանք են, վորոնք մտցրվում են սկզբից վորոշած ժամանակով, որինակ 3—6 ամսով և այլն: Դրամարկղը նման ավանդների ամեն մի 100 ուրբլու համար աարեկան վճարում է 9 ուրբլի, կամ ինչպես ասում են 9 տոկոս: Բայց հարկավոր է այդ փողերը թողնել դրամարկղում և հետ չպահանջել այնքան ժամանակ, վորքան վոր սկզբից վորոշված է եղել:

Առանց վորոշ ժամանակի տրված ավանդները կարելի է վերցնել վաղը, մի շաբթից, մի տարուց հետոյ և այլն, յերբ վոր ուղես, մաս-մաս կամ միանգամից: Նման ավանդների համար դրամարկղը վճարում է ամեն մի 100 ուրբլու համար 8 ուրբլի կամ 8 տոկոս տարեկան:

Յուրաքանչյուր դրամարկղում, ինչպես վերը հիշված է, ամեն մի ավանդատուի համար առանձին հաշիվ է բացվում և ավանդատուն ամեն մի ըուպե կարող

է իմանալ, թե ինչքան փող ունի, կամ ինչքան նրան տոկոս է հասնում դրամարկղից:

Յուրաքանչյուր տարվա սկզբում այն տոկոսները, վորոնք հավաքվել են նախորդ տարվա ընթացքում, ավելացվում են ավանդատուի կապիտալին և նրանք ել իրենց հերթին տոկոս են բերում նոր տարվա ընթացքում:

Առաջ այնպիսի կանոն էր, վոր ավանդի համար սկսում էյին տոկոս տալ վոչ թե ավանդը մտցնելու ամսից, վորի ընթացքում այդ տեղի եր ունեցել, այլ հաջորդ ամսի 1-ից: Որինակ, յեթե ավանդը դեկտեմբերի 15-ին եր մտցրվում, ապա տոկոս սկսում էյին հաշվել յուլվարի 1-ից: Ուրեմն մի քանի որերի ընթացքում ավանդատուի փողը նրան վոչ մի ոգուտ չեր բերում: Իսկ հիմա այնպիսի կարգ է հաստատված, վոր տոկոսները որ-որի վրա հաշվեն, սկսած ավանդը մտցնելու հաջորդ օրվանից:

ԴՐԱՄԱՐԿԱՆՈՒՄ ՓՈՂԸ ՊԱՀԵԼԸ ՀԱՐՄԱՐ Ե:

Բացի շահից—տոկոսներից, վորը դրամարկղը վճարում է իր ավանդատուներին, նա տալիս է նաև մի շարք հարմարություններ, առանձնապես գյուղացիներին: Խն. դրամարկղում գյուղացին կարող է պետական փոխառության պարտատոմսեր (облигации госуд. займов) գնել: Իսկ վորովհետև այդ տոմսերը տանը պահելը ընդհանրապես վտանգավոր է,—չե՞ վոր դրանք ել նույնպես դրամ են,—ապա դրամարկղը այդ բանում ել նրան ոգնության է հասնում, նա գյուղացուց ընդունում է այդ պարտատոմսերը—որիգացիաները՝ ձրիաբար պահելու համար, ինքը հետևում է վի-

ճակահանութիւն-խաղարկութիւններին և յեթե վորեւ
գումար վիճակ ե ընկնում այդ տոմսերին, ապա դրա-
մարկը հանձնում ե տիրոջը նրա ցանկութեան համա-
ձայն, կամ, իբրև ավանդ, նրա հաշվի և գրքույկի մեջ
ե գրում:

Խն. դրամարկը, մի կարևոր հարմարութիւններ
ե և տալիս իր ավանդատուներին: Յենթադրենք, վոր
մեկը ունի այդ որլիգացիաներից և ուզում ե վորեւ
ապրանք գնել. թեև այդ որլիգացիաները փող արժեն,
բայց նրանով քեզ ապրանք չեն տալ. և յեթե դրամի
սուր կարիք զգացվի, ապա կարելի ե այդ պարտա-
տոմսերը գրծով դնել խն. դրամարկը և դիմացը փո-
խառութիւն (պարտք) վերցնել: Իհարկե, միաժամա-
նակ գրավ դնելուց հետո ել, ինչպես և առաջ, պար-
տատոմսերը ավանդատուի սեփականութիւնն են հա-
մարում և յեթե գրավ դնելուց հետո նրանց վիճակ ե
ընկնում վորեւ գումար իբրև շահ (выигрыш), ապա
այդ գումարը ավանդատուի ոգտին ե անցնում, յեթե,
ինարկե, գրավի ժամանակը չի անց կացրել: Իսկ յերբ
ձեռք քիչ ավելորդ դրամ ընկնի, կարող ես ցանկա-
ցածդ բոլորին պարտք վերցրած գումարդ վերադարձ-
նել դրամարկին և պարտատոմսերդ յետ գնել, յետ
ստանալ:

ՅԵԹԵ ՁԵՌՔԻԴ ԱՎԱՆԴԱԴՐՔՈՒՅԿ ՈՒՆԵՍ, ՄԻՆՎ-
ՆՈՒՅՆ Ե ԹԵ ՁԵՌՔԻԴ ՓՈՂ ՈՒՆԵՍ:

Յենթադրենք, թե գյուղացուն հարկավոր ե ժա-
մանակավորապես կամ մշտական կերպով մի ուրիշ
տեղ տեղափոխվել: Ճամփորդութեան ժամանակ փողը
հետը վերցնելը ենքան ել ապահով բաներից չե. կա-

րող են կողոպտել, գողանալ, կարող ես վայր գցել ու
սով գիտե, թե ել ինչ փորձանք կարող ես պատահել:
Այստեղ ել խնայողական դրամարկը ոգնութեան ե
գալիս. նրա միջոցով փողդ կարող ես մեր Սովետական
Հանրապետութեան մեջ ցանկացածդ անկյունը ուղար-
կել. դա առանձնապես կարևոր ե հանդիսանում քա-
ղաքը աշխատանքի դնացող գյուղացիներին համար:
Յեթե պետք ե լինում ընտանիքիդ դրամ ուղարկել,
դիմում ես խն. դրամարկին, հայտնելով թե ինչ գու-
մար և ուր ես ուզում տեղափոխել, դրամարկը իսկույն
յեվեթ այդ կատարում ե, ըստ վորում փոխադրութեան
համար այնքան ես վճարում, վորքան վոր փոստի
ծախսն արժե:

Նրանց, վորոնց պետք ե լինում շրջել զանազան
քաղաքներ ու բնակավայրեր, խն. դրամարկը մի մեծ
հարմարութիւն ե և տալիս. այն դրամարկից, վոր-
տեղ դու ավանդատու ես գրված, կարող ես վերցնել
մի վկայական՝ մի վորոշ գումար ստանալու քո ավան-
դի հաշվին: Նման վկայականը ակերեդիտիվ ե կոչվում
(որը, պարզն ասած, վորոշ լիազորութիւն տվող նա-
մակ ե): Այդ վկայականով կարող ես ցանկացածդ տեղը,
վորտեղ կանգ կառնես և վորտեղ խնայողական դրա-
մարկը կլինի (եթե նրա աշխատակիցներին թիվը 2-ից
պակաս չե), այնքան փող վերցնել, վորքան քեզ
պետք ե, — մաս-մաս կամ միանգամից:

ԽՆԱՅՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԱՆԵԼ ԿԱՐԵԼԻ Ե ԱՄԵՆԱ-
ՄԱՆՐ ԳՈՒՄԱՐՆԵՐՈՎ—ԿՈՊԵԿՆԵՐՈՎ:

Շատերը այսպես են մտածում. «մեծ գումարներ
յես չունեմ, իմ պայմանների համաձայն յես չեմ կա-

բող միանգամից դրամարկը մի քանի ռուբլի մոցնել, իսկ չնչին գումարները—ինչ մոցնես դրամարկը,— միտք չունի»։ Ով այսպես և մտածում,—խորապես սխալվում ե։ Սեածը լավ և առում։ «առանց կոպեկի՝ ռուբլի չի կարող լինել. խնայած կոպեկը կսովորեցնի ռուբլիներ խնայել»։

Մենք հաճախ փոքր գումարները, կոպեկները դատարկ տեղը ծախսում ենք, և չենք գիտակցում, վոր յեթե չվատնեյինք այդ կոպեկները անտեղի և ավելորդ ծախսերի վրա, ապա ժամանակի ընթացքում այդ կոպեկներից ռուբլիներ ու տասնյակ ռուբլիներ կըկազմվեյին։ Խելացի խնայողությունը, հաշվով տընտեսությունը պահանջում են, վոր մեր ծախսերի ժամանակ ամենավոքը գումարներն անգամ խնայենք, վորովհետև ժամանակի ընթացքում այդ փոքր գումարները այնքան կարող են մեծանալ, վոր արդեն պետք կգան տնտեսության մեջ։

Իսկ այն քաղաքացիներին ոգնելու համար, վորոնք հնարավորություն չունեն միանգամից մեծ խնայողություններ անել, առանձին հարմարություն և ստեղծված. խն. դրամարկներում իբրև խնայողություններ փողի տեղ ընդունվում են նաև փոստի մարկաներ։ Յուրաքանչյուր դրամարկում կարելի և ստանալ հատուկ բլանկներ, վորոնց վրա կպցնում են դանազան փոստային մարկաններ, ինչ արժեքի ել նրանք լինեն, մինչև վոր հավաքվի մի ռուբլու գումար. այդ բլանկը հանձնվում և դրամարկին իբրև մի ռուբլի փող, վորը և գրվում և ավանդատուի հաշվին։ Յեթե վորևե պատճառով դժվար լինի ձարել այդ բլանկը,

մարկաները նույն ձևով կարելի և կպցնել նաև հասարակ թղթի վրա։

Մոտ ապագայում խնայողական դրամարկներին կարելի կլինի ստանալ (մի փոքր գումար դրավական թողնելով) հատուկ արկղիկներ-ղուլաբներ, վորոնց բլանկները դրամարկումն են թողնվում։ Այդ զուլաբում տանը քիչ-քիչ կարելի և փող հավաքել և յերբ քեզ հարմար լինի՝ տանել այն դրամարկը, վորտեղից ստացել ես զուլաբը, բացել և հանել փողը ու գրել տալ քո ավանդի հաշվին։

Արտասահմանում շատ բանվորներ և գյուղացիներ անհամեմատ ավելի լավ են ապրում մեր բանվորներից ու գյուղացիներից, բայց և այնպես մարկաներով և զուլաբներով մանր խնայողություններ հավաքելը շատ տարածված և նրանց մեջ։

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ԴՐԱՄԱՐԿՆԵՐԻ ՄԻՋՈՅՈՎ ԿԱՐԵԼԻ Ե
ՍՏԱՆԱԼ ՀԱՐԿ ԵՂԱԾ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ՅԵՎ ԲԱՑԱ-
ՏՐՈՒԹՅՈՒՆԸ։

Վերջին ժամանակներս Պետական Աշխատավորական Խնայողական Դրամարկներին Դիմավոր Վարչությունը ցանկանալով ոգնած լինել ազգաբնակչությանը և, առանձնապես, գյուղացիությանը վոչ միայն նրանից ավանդներ ընդունելով, այլև կյանքի մեջ պատահած զանազան հարցերին բավարարելով, կազմակերպել և իր մոտ, յեթե կարելի և այսպես ասել, տեղեկատու բաժին, կամ այլ կերպ ասած Խորհրդատու Տեղեկատու Բյուրո, վորը պարտական և՛ ավանդատուներին հարկ եղած դեպքում բացատրություններ տալ բոլոր կարևոր հարցերի նկատմամբ։

Քաղաքում հեշտ և ցանկացած դ խորհուրդը, ցանկացած տեղեկությունը ստանալ, իսկ գյուղում, վորտեղ բոլոր որենքները իմացող մարդիկ քիչ կան,— դա համարյա անհնարին բաներից է, և գյուղացին հաճախ շվարած և մնում և չե իմանում ինչպես վարվել այս կամ այն դեպքում, յերբ վոր դժվարին խնդիր է ծագում:

Իսկ վերը հիշած խն. դրամարկդների Գլխավոր Վարչությունը կից Խորհրդատու Բյուրոյում նստած են բոլոր որենքները շատ լավ իմացող մարդիկ: Ավանդատու-գյուղացին կարող է դիմել կամ ինքը անմիջապես այդ Բյուրոյին (վորի հասցեն հետևյալն է՝ Москва, 6, Настасьинский пер. № 3, Главное Управление Сберегательными Кассами, Консультационно-Справочное Бюро), կամ այն խն. դրամարկդի միջոցով, վորի ավանդատու է ինքը գրված, ըստ վորում նա իր հարցը դրամարկդին կարող է ուղղել բերանացի կամ գրավոր կերպով, իսկ դրամարկդի աշխատակիցը հարցումը կուղարկի ուր վոր հարկն է, իսկ ավանդատու-գյուղացին կստանա իր դրամարկդի միջոցով իրեն հետաքրքրող հարցի պատասխանը առանց ուշացումների: Հարցումով դիմելու ավանդատուները պետք է ցույց տան իրենց ավանդադրույկի կամ այլ ավանդաթղթի համարը: Խորհրդատու-Տեղեկատու Բյուրոն այդ բոլոր խորհուրդներն ու տեղեկությունները տալիս է միանգամայն ճիշտբար:

ԱՎԱՆԴԱՏՈՒԻ ՄԱՀԻՑ ՀԵՏՈ ԴՐԱՄԱՐԿՂԸ ՀՈԳՍ Ե ՏԱՆՈՒՄ ԱՎԱՆԴԻ ՎԻՃԱԿԻ ՄԱՍԻՆ:

Յուրաքանչյուր ավանդատու իրավունք ունի իր ավանդը իր ուզած կերպով կտակելու դրամարկդի

միջոցով: Դրա համար ավանդատուն ավանդաթղթի վրա իր մակագրությամբ պետք է ցույց տա այն մարդկանց, վորոնց պետք է տրվի իր ավանդը իրեն մահից հետո. յեթե ավանդատուն անգրագետ է, ապա նրա ստորագրությունը պետք է վավերացվի այդ լիազորությունը ունեցող վարչական անձնավորության կողմից: Մինչև իր մահը ավանդատուն կարող է իր ավանդի հետ վարվել իր հայեցողությամբ. իսկ նրա մահից հետո ավանդը տրվում է այն անձնավորությանը,—մեկին կամ մի քանիսին,—որին կտակված է ավանդը: Բայց ավանդատուն մոռանալու չէ, վոր իր ավանդը կարող է կտակել այն անձնավորություններին, վորոնց որենքով թույլ է տրվում նրա ժառանգը համարվելու, ուղիղ գծով չնոդ իրեն շառավիղներին՝ վորդուն, թոռան, թոռան վորդուն և այլն, իրեն մահից հետո կենդանի մնացած ամուսնուն և այն անձնավորություններին, վորոնք փաստորեն նրա խնամքի տակ են գտնվել—նրա միջոցներով են ապրել վոչ պակաս, քան մի տարի:

ՈՐՏԵՆՂ ԿԱՆ ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ԴՐԱՄԱՐԿՂՆԵՐ:

Բանվոր-Գյուղացիական պետությունը վորպեսզի գյուղացուն հնարավորություն տա խնայողական դրամարկդից ոգտվելու, հիմնում է նրանից ամեն տեղ, ուր լինում է գյուղացին: Պետությունը վորոշել է դրամարկդ բանալ բոլոր շատ թե քիչ մեծ ավանդներում, վորպեսզի գյուղացին հարկադրված չլինի հեռու գնալու, զուր ժամանակ կորցնելու, մի խոսքով այնպես անել, վոր դրամարկդը, ինչպես ասում են, լինի թթիղ տակ:

Հիմա արդեն մեր Միության դրամարկղները թիվը մոտ 15 հազարի է հասնում:

Հարկավոր է ի նկատի ունենալ, վոր հին նախապատերազմյան դրամարկղները գոյություն ունեյին ամբողջ յերեք քառորդ դար, բայց և այնպես այդ դրամարկղների թիվը 1915 թ. տասն և յերկու հազարից չէր անցնում: Իսկ մեր դրամարկղների թիվը միայն 4 տարվա գործունեյության ընթացքում 15 հազարի է հասնում:

ՈԳՏՎՈՒՄ ՅԵՆ, ԱՐԴԵՈՔ, ԳՅՈՒՂԱՅԻՆԵՐԸ ԴՐԱՄ-
ԱՐԿՂՆԵՐԻ ՏՎԱԾ ՀԱՐՄԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻԾ:

Վերը ասածից արդեն պարզ կլինի ամենքի համար, թե գյուղացիությանը ինչ մեծ ոգուտներ են տալիս պետական խնայողական դրամարկղները, ինչ մեծ ծառայություններ են մատուցանում նրանք նրան:

Յեթե այդ այդպես է, ապա պետք էր սպասել, վոր գյուղացիները պետք է կազմեյին խն. դրամարկղների ավանդառուների ընդհանուր թվի խոշորագույն մասը: Բայց իրականության մեջ դրությունը բոլորովին այլ կերպ է: Ավանդատուների ընդհանուր թվի՝ 1.663.311-ի միայն 3—5% են կազմում գյուղացիները (առ 1-ն մարտի 1927 թ.):

Ինչով է այդ բացատրվում:

Ամենից առաջ նրանով, վոր գյուղացիների հըսկայական մեծամասնությունը չի ել իմանում, թե խնայողական դրամարկղ ասածդ ինչ բան է և թե ինչ ահագին ոգնություն կարող են նրանք նրան տալ: Հետո, շատերը ապրում են ճիշտ այնպես, ինչպես

հնումն եյին ապրում և գերադասում են փողը տանը պահել, քունջ ու պուճախներում, մտածելով. «Իմ պապերը վոր այդպես յեն արել, յես ել պետք է այդպես ապրեմ»:

Բայց միաժամանակ հիշելու է, վոր մի քանի գյուղացիներ, թեև ծանոթ են խնայողական դրամարկղներին և գուցե կուգեյին ել իրենց խնայողությունները այնտեղ պահել, բայց խուսափում են նրանցից, վորովհետև նրանց մտքում զանազան կասկածներ են ծագում դրամարկղների նկատմամբ և նրանք վորոշ յերկյուղ են զգում նրանցից:

Միքանիսը, որինակ, խուսափում են դրամարկղներից, հիշելով հին—նախապատերազմյան դրամարկղների ավանդների վիճակը: Շատերը մտածում են այսպես. «Մինչև հեղափոխությունը խնայողական դրամարկղում մի վորոշ գումար ունեյի. ճիշտ է նըրանք առաջվա ժամանակներն եյին մտցրված, բայց և այնպես նրանք այնտեղ կորան. յեթե հիմա փող մտցնեմ, նա ել նույնպես կարող է կորչել»: Բայց այդպես կարող են խոսել միայն այն մարդիկ, վորոնք կամ լավ չեն պատկերացնում կամ իսկի չեն ել հասկանում բոլոր անցուդարձի եյությունը կամ այն բոլորը, ինչ վոր տեղի ունի այժմ:

Այդ գյուղացիները այսպես են դատում. «Յես իմ աշխատանքով վաստակած դրամները ցարի ժամանակ մտցրի խն. դրամարկղը և այլևս հետ չստացա, բայց չե՞ վոր Սովետական Իշնանությունը խն. դրամարկղները ընդունեց նրանց բոլոր կապիտալներով»: Բայց բանը հենց նրանումն է, վոր դա ամբողջովին

չէ համապատասխանում իրականութեանը. ինչ վերաբերվում է դրամարկդներին, ճիշտ է, վոր Սորհրդային Իշխանութիւնը ընդունել է, իսկ այն դրամները, վոր ժամանակին մտցրված են յեղել,—Սորհրդային Իշխանութիւնը չէ ստացել: Այն դրամները, վորոնք մտցրված էյին խնայողական դրամարկդները և մանավանդ ավելի ուշ մտցրվածները վերածվեցին պատերազմական փոխառութիւնների և պատերազմի պետքերի համար ծախսվեցին: Իսկ չէ՞ վոր պատերազմը իր հետեանքներով Սորհրդային Իշխանութեանը վոչինչ չըբերեց, բացի տնտեսութեան քայքայումից: Յեւ չնայելով դրան, այն ժամանակ, յերբ դործում էյին հին դրամարկդները, Սովետական Իշխանութիւնը նկատելով, վոր փողի գինը սկսեց ուժեղ կերպով ընկնել, հայտարարեց բոլոր ավանդատուներին, վոր նրանք ներկայանան և ստանան իրենց ավանդները: Յեւ Բանվորա-Գյուղացիական կառավարութեան հանցանքը չէ, վոր շատերը իր ժամանակին հետ չ'վերցրին իրենց խնայողութիւնները և դրամները ընկան այնքան, վոր վոչ միայն ուրբիները, այլև հազարավոր ուրբիները հավասարվեցին մի կոպեկի ամենաանշան մասին, այնքան,—վոր նույնիսկ հաշվելը դժվար էր: Ուստի, չի կարելի հիմա դուրս գալ և մեղադրել, թէ իբր Սորհրդային Իշխանութեան ժամանակ խնայողութիւնները կորան:

ԱՎԱՆԴՆԵՐԻ ԳԱՂՏՆԻ ՊԱՀԵԼԸ:

Կա և մի կարևոր խնդիր, վոր խրտնեցնում է գյուղացիներին.—այդ ավանդի գաղտնի պահելն է: Այդ հարցը իսկապես ուշադրութեան արժանի է: Գյու-

ղացին այսպես է դատում. հանկարծ մեկն ու մեկը կիմանա իր ավանդի մասին և նրան կնշանակեն իբրև վաշխառույի, կուլակի, իսկ դա չի կարելի ասել թէ դուրեկան բաներից է: Ահա այդ ժամանակ է, վոր միտք է ծագում, թէ, արդեոք, լավ չի՞ լինիլ, յեթե փողը պահվի իրեն մոտ, տանը, մի գողտուկ անկյունում, վորտեղ վոչ մի ոտարի աչք չի ընկնիլ:

Մյուս կողմից գյուղացին այսպես էլ է մտածում. ահա ֆինանսական տեսուչը (Фин. инспектор), նա պետական ծառայող է. խնայողական դրամարկդի ծառայողն էլ պետական ծառայող է: Թե մեկը և թե մյուսը պետական շահերն յեն պաշտպանում: Ֆին. տեսուչը պետական շահերի տեսակետից աշխատում է իմանալ, թէ ի՞նչպես անել վոր ավելի շատ հարկ նշանակվի: Վճնց կլինի, վոր նրան խն. դրամարկդի ծառայողը չ'ոգնի, չէ՞ վոր նա էլ պետական ծառայող է: Նա պետք է, վոր նրան ոգնի:

Գյուղացու նման դատողութիւնը կարծես իրավացի լինի: Բայց նա սխալվում է, և սխալվում է այն պատճառով, վոր սովետական որենքներին լավ չէ ծանոթ: Իսկ մենք ունենք Գրեական Որենսգրքի 117 հոդվածը, վորը ավանդի գաղտնիքը բաց անող ծառայողին պատժում է բանտարգելութեամբ մի տարուց ոչ պակաս ժամանակով:

Որենքով բոլոր ավանդների հաշիվները ամենախիստ կերպով գաղտնի են պահվում կողմնակի մարդկանցից և ավանդների մասին տեղեկութիւններ տրվում են միայն ավանդատուներին և նրանց որինաւոր ներկայացուցիչներին: Ըիշտ է, տեղեկութիւններ պետք է տալ և դատական-քննչական իշխանու-

թյուններին, բայց միայն, իհարկե, այն ավանդատու-
ների մասին, վորոնք քրեական դործի մեջ են մեղա-
դրում: Բայց, դեհ, մենք խոսում ենք վոչ թե քրեա-
կան հանցագործների, ոճրագործների մասին, այլ ազ-
նիվ աշխատավոր-քաղաքացիների մասին: Յեվ անա
ավանդատուի կամ նրա մտցրած ավանդի մասին կող-
մնակի մարդկանց տեղեկություն տվող ծառայողը
քրեական պատասխանատվության ե յենթարկվում
վերը հիշած կարգով: Յեվ խնայողական դրամարկղի
յուրաքանչյուր ծառայող, յուրաքանչյուր աշխատա-
կից այդ շատ լավ գիտե, վորովհետև նա ստորագրու-
թյուն ե տալիս այն մասին, վոր իրեն ծանոթ ե
որենքի խստությունը՝ ավանդների գաղտնիքը բանա-
լու նկատմամբ:

Բոլոր գյուղացիները պետք ե, վոր այս բանը
հառկանան ե հիշեն, թե ինչու խորհրդային Իշխանու-
թյունը հոգ ե տանում ավանդների գաղտնիքը պահե-
լու նկատմամբ. միանգամայն պարզ ե, վոր յեթե ա-
վանդները գաղտնի չ'պահվեն,—այդ թագցնել չի կա-
րելի, բոլորը այդ մասին տեղեկություն կ'ունենան ե
դրամարկղը փող չեն տանիլ, այլ կպահեն, ինչպես
հնումը, ելի պուլիկ ու բղուղներում:

Իսկ վոր դրանից պետությունը վոչ մի ոգուտ
չի ստանալ, իսկ մյուս կողմից կվնասվեն ե ժողովր-
դական տնտեսությունը ե ինքը՝ գյուղացին,— պետք
ե վոր պարզ լինի յուրաքանչյուրի համար:

ՁԵՌՆԵՐԻԴ ԵՂԱԾ ԱԶԱՏ ԴՐԱՄՆԵՐԸ ՊԱՅ ՏԳԵԲ ՊԵՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՎՈՐԱԿԱՆ ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ԴՐԱՄԱՐԿՂՆԵՐՈՒՄ

Նրանք գտնվում են—ֆին. որգաններին կից,
բանկերում, պոստ-հեռագրական հիմնարկներում,
յերկաթուղու կայարանների վրա, գործարաննե-
րին ու գավոռներին կից, նավահանգիստներում
և այլն:

ՊԵՏ. ԽՆ. ԴՐԱՄԱՐԿՂՆԵՐԸ

Ավանդներ են ընդունում մանր գու-
մարներով ե պոստալին մարկաներով:
Ավանդատուին յեկամուտ են բերում՝
8-ից մինչև 9 կոպ. մի տարվա մեջ
(8—9⁰/₁₀) մի ուրիշ գիմաց:

Պետական փոխառություններին պար-
տառումներ են ծախում, ընդունում են
ձրիաբար պահելու ե դրամական փո-
խառություն են տալիս, գրավ վերց-
նելով այդ պարտառումները:

Ոչ մի տեղեկություն չեն տալիս պահ
տված ավանդների մասին ե նրանց
տերերի ազգանունների մասին:

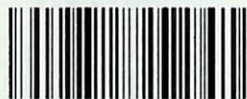
Ավանդները յետ են տրվում անար-
գելք, հենց առաջին պահանջին:

ԱՎԱՆԴԱՆԵՐԻ ԱՄԲՈՂՋՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ
ՀԱՄԱՄԱՐՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒ-
ԹՅՈՒՆՆ Ե ՊԵՏԱՍԽԱՆՈՒՄ

ԱՇԽԱՏԱՎՈՐԱԿԱՆ ԴՐԱՄՆԵՐԻ ԱՆՎՏԱՆԴ, ՀՈՒ-
ՍԱԼԻ ՅԵՎ ՇԱՀԱՎԵՏ ԿԵՐՊՈՎ ՊԱՀԵԼՈՒ ՏԵՂԸ
ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ԴՐԱՄԱՐԿՂՆԵՐՆ ԵՆ:

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0209135